

कर्करोग स्क्रीनिंग: एक आढावा

कर्करोग स्क्रीनिंग म्हणजे एखाद्या व्यक्तीला कोणतीही लक्षणे दिसण्यापूर्वी कर्करोगाचा शोध घेणे, जेव्हा त्यावर उपचार करणे सोपे असू शकते. काही स्क्रीनिंग चाचण्यांमुळे लोक जास्त काळ जगल्याचे दिसून आले आहे, पण प्रत्येक चाचणीचे संभाव्य फायदे तसेच तोटे असतात. तुमच्या आरोग्यसेवा टीमशी बोलल्याने तुमच्यासाठी कोणत्या चाचण्या योग्य आहेत हे ठरवण्यास मदत होते.

सोपी माहिती

कर्करोग स्क्रीनिंग म्हणजे एखाद्या व्यक्तीला कोणतीही लक्षणे दिसण्यापूर्वी कर्करोगाचा शोध घेणे. स्क्रीनिंग चाचण्या लक्षणे दिसण्यापूर्वी सुरुवातीच्या टप्प्यात कर्करोग शोधण्यास मदत करू शकतात. असामान्य ऊती किंवा कर्करोग लवकर सापडल्यास, त्यावर उपचार करणे किंवा तो बरा करणे सोपे असू शकते. लक्षणे दिसेपर्यंत, कर्करोग वाढलेला आणि पसरलेला असू शकतो, ज्यामुळे त्यावर उपचार करणे कठीण होऊ शकते.

हे लक्षात ठेवणे महत्वाचे आहे की जेव्हा तुमचे डॉक्टर स्क्रीनिंग चाचणी सुचवतात, तेव्हा त्यांना नेहमीच असे वाटते असे नाही की तुम्हाला कर्करोग आहे. तुम्हाला कर्करोगाची कोणतीही लक्षणे नसतानाच स्क्रीनिंग चाचण्या केल्या जातात.

थोडक्यात: स्क्रीनिंग तुम्हाला काही चुकीचे जाणवण्यापूर्वी कर्करोगाचा शोध घेते.

स्क्रीनिंग चाचण्यांचे प्रकार

स्क्रीनिंग चाचण्यांमध्ये पुढील गोष्टींचा समावेश होतो:

- **शारीरिक तपासणी आणि इतिहास** — आरोग्याच्या सर्वसाधारण लक्षणांसाठी शरीराची तपासणी, यात गाठी किंवा काही असामान्य आहे का हे तपासणे, तसेच तुमच्या आरोग्य सवयी आणि पूर्वीच्या आजारांचा आढावा.
- **प्रयोगशाळा चाचण्या** — ऊती, रक्त किंवा लघवीसारख्या नमुन्यांच्या चाचण्या.
- **इमेजिंग प्रक्रिया** — शरीराच्या आतील भागांची चित्रे काढणाऱ्या प्रक्रिया.
- **जनुकीय चाचण्या** — एखाद्या आजाराचे लक्षण किंवा धोका असू शकणाऱ्या जनुके किंवा गुणसूत्रांमधील बदल शोधणारी प्रयोगशाळा चाचणी.

स्क्रीनिंग चाचण्यांमध्ये धोके असतात

सर्वच स्क्रीनिंग चाचण्या उपयुक्त नसतात, आणि बहुतेकांमध्ये धोके असतात. एखाद्या चाचणीचे धोके आणि ती कर्करोगाने मृत्यू होण्याची शक्यता कमी करते हे सिद्ध झाले आहे का, हे जाणून घेणे उपयुक्त ठरते.

- **काही चाचण्यांमुळे समस्या होऊ शकतात.** उदाहरणार्थ, सिग्माँडोस्कोपी किंवा कोलोनोस्कोपीने कोलन कर्करोग स्क्रीनिंग केल्याने कोलनच्या आतील आवरणात चिरा पडू शकतो.
- **चुकीचे-पॉझिटिव्ह निकाल शक्य आहेत.** कर्करोग नसतानाही चाचणी असामान्य दिसू शकते. यामुळे चिंता होऊ शकते आणि सहसा आणखी चाचण्या कराव्या लागतात, ज्यातही धोके असतात.

- **चुकीचे-निगेटिव्ह निकाल शक्य आहेत.** कर्करोग असतानाही चाचणी सामान्य दिसू शकते. यामुळे एखादी व्यक्ती उपचार घेण्यास उशीर करू शकते.
- **कर्करोग सापडल्याने फायदा होईलच असे नाही.** काही कर्करोगांमुळे कधीच लक्षणे दिसत नाहीत किंवा ते जीवघेणे बनत नाहीत. अशा कर्करोगावर उपचार केल्याने एखादी व्यक्ती जास्त काळ जगेल का हे जाणून घेण्याचा कोणताही मार्ग नाही, आणि उपचारांचे दुष्परिणामही असतात.

थोडक्यात: प्रत्येक स्क्रीनिंग चाचणीचे फायदे आणि तोटे असतात.

माहितीपूर्ण निवड करणे

स्क्रीनिंग चाचण्यांचे फायदे आणि तोटे समजून घेणे तुमच्यासाठी कोणत्या चाचण्या योग्य आहेत हे निवडण्यासाठी महत्वाचे आहे. कोणतीही स्क्रीनिंग चाचणी करण्यापूर्वी, तुमच्या डॉक्टरांशी किंवा इतर आरोग्यसेवा प्रदात्याशी याबद्दल चर्चा करा. तुमच्या प्रदात्याने चाचणीचे फायदे, तोटे आणि अनिश्चितता याबद्दल तुमच्याशी बोलावे आणि निर्णयात तुम्हाला सहभागी करून घ्यावे. याला माहितीपूर्ण आणि सामायिक निर्णयप्रक्रिया (informed and shared decision-making) म्हणतात. काहीवेळा तोटे आणि फायदे जवळजवळ सारखेच असतात, आणि निवड करणे कठीण असते.

स्क्रीनिंग काय करू शकते आणि काय करू शकत नाही

चांगल्या प्रकारे काम करणारी स्क्रीनिंग चाचणी लक्षणे दिसण्यापूर्वी कर्करोग शोधते, लवकर सापडल्यास उपचार करणे सोपे असलेल्या कर्करोगासाठी स्क्रीनिंग करते, तिच्यात चुकीचे निकाल कमी असतात, आणि त्या कर्करोगाने मृत्यू होण्याची शक्यता कमी करते.

स्क्रीनिंग चाचण्या कर्करोगाचे निदान करण्यासाठी **नसतात**. जर निकाल असामान्य असेल, तर कर्करोग आहे का हे तपासण्यासाठी आणखी चाचण्या केल्या जाऊ शकतात. उदाहरणार्थ, स्क्रीनिंग मॅमोग्रामने गाठ सापडू शकते, पण ती गाठ कर्करोग असू शकते किंवा दुसरे काही तरी. हे शोधण्यासाठी बायोप्सीसह निदान चाचण्यांची गरज असते.

स्क्रीनिंगमुळे लोक जास्त काळ जगतात का?

अनेक कर्करोगांसाठी, बरे होण्याची शक्यता ही कर्करोग सापडतो तेव्हा त्याची स्टेज — म्हणजे तो किती पसरला आहे — यावर अवलंबून असते. सुरुवातीच्या टप्प्यात सापडलेल्या कर्करोगांवर सहसा उपचार करणे सोपे असते. काही स्क्रीनिंग चाचण्या कर्करोग लवकर शोधतात आणि त्यामुळे मृत्यू होण्याची शक्यताही कमी करतात, जसे की स्तनाच्या कर्करोगासाठी मॅमोग्राम, आणि कोलोरेक्टल कर्करोगासाठी सिग्मॉइडोस्कोपी आणि विष्ठेतील गुप्त रक्त चाचणी. इतर चाचण्या कर्करोग लवकर शोधतात पण त्यामुळे मृत्यूचा धोका कमी होतो हे सिद्ध झालेले नाही.

स्क्रीनिंगच्या अभ्यासांमध्ये स्क्रीनिंग केलेल्या लोकांच्या मृत्यू दराची तुलना स्क्रीनिंग न केलेल्या लोकांशी केली जाते. काही गोष्टींमुळे स्क्रीनिंग प्रत्यक्षात आहे त्यापेक्षा जास्त उपयुक्त वाटू शकते, जसे की लीड-टाइम बायस, अतिनिदान (overdiagnosis), आणि निरोगी स्क्रीनी बायस. म्हणूनच एखादी चाचणी मानक चाचणी बनण्यापूर्वी संशोधक स्क्रीनिंगचा काळजीपूर्वक अभ्यास करतात.

तुमच्यासाठी कोणत्या स्क्रीनिंग चाचण्या योग्य आहेत याबद्दलच्या माहितीसाठी तुमची आरोग्यसेवा टीम हा सर्वोत्तम स्रोत आहे.

विश्वसनीय स्रोतावर आधारित

हा National Cancer Institute वर आधारित शैक्षणिक माहितीचा सोप्या भाषेतील अनुवाद आहे. संपूर्ण आणि अद्ययावत माहितीसाठी कृपया मूळ स्रोत वाचा. केवळ शैक्षणिक माहिती — वैद्यकीय सल्ला नाही. नेहमी तुमच्या स्वतःच्या काळजी टीमशी बोला.

National Cancer Institute: cancer.gov/about-cancer/screening/patient-screening-overview-pdq

अद्यतनित: 2026-09-15

तुम्हाला मोफत दुभाषी मिळण्याचा अधिकार आहे. अमेरिकेतील (युनायटेड स्टेट्स) ज्या रुग्णालयांना आणि दवाखान्यांना फेडरल निधी मिळतो, त्यांनी तुम्हाला कोणताही खर्च न घेता पात्र दुभाषी उपलब्ध करून देणे बंधनकारक आहे. तुम्ही स्वागतकक्षात किंवा तुमच्या भेटीपूर्वी दुभाष्याची मागणी करू शकता. तुमच्यासाठी भाषांतर करण्यासाठी कुटुंबातील सदस्य किंवा मुलाला सोबत आणण्याची गरज नाही.

ऑनलाइन: cancerexplained.org/languages/mr/cancer-screening-overview

cancerexplained.org वरील इंग्रजी लेखातून अनुवादित. स्रोताशी पडताळलेली आवृत्ती इंग्रजी आवृत्ती आहे.

Educational information only, not medical advice. An AI-assisted editorial system helped prepare this page. No named medical reviewer has reviewed it unless one is listed.

कोणताही बदल न करता मोफत छापू, प्रत काढू आणि शेअर करू शकता. परवानगीची आवश्यकता नाही. कृपया वैद्यकीय मजकुरात बदल करू नका. संदर्भ: cancerexplained.org. शैक्षणिक माहिती, वैद्यकीय सल्ला नाही.